
Számviteli információs rendszerek a vállalkozások döntéstámogatásában

Rózsa Tünde

Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum,
Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar,
Gazdasági- és Agrárinformatikai Tanszék, Debrecen

ÖSSZEFOGLALÁS

Az információs társadalom korát élve a mindennapi életünkre inkább az információ dömping a jellemző mintsem az információ hiány. De ez korántsem azt jelenti, hogy a döntéshez, amit egy adott pillanatban hoztunk, tökéletesen informáltak voltunk. Az információk néha nem elég részletezettek, néha túl részletezettek, és van olyan is, hogy egymásnak ellentmondanak. A piac szereplői mára elismerik, hogy az információ egy erőforrás, viszont a megfelelő információk előállítása kisebb nagyobb beruházást követel, mint minden más erőforrás kihasználás is. A kis és közepes méretű mezőgazdasági vállalkozások nagy része nem rendelkezik, vagy csak csekély mértékben rendelkezik információ előállítására alkalmas beruházással. Az EU csatlakozást követően ezek a vállalkozások, támogatások igényléséhez, kénytelenek lesznek folyamatosan, megfelelően részletezett vagy éppen összevont, adatokat szolgáltatni a saját tevékenységükről. Nagy kérdés, hogy az adatszolgáltatás mennyire lesz pontos, ha a háttérben nem húzódik megfelelő számítógépes rendszer. Természetesen az is igaz, hogy ha valaki már beruházott, piaci előnyre tett szert a többiekkel szemben.

SUMMARY

In the information society we are living in the whirl of information but this doesn't mean that we are in full possession of information for our present decisions. We gain the information at time in insufficiently detailed another time in too detailed form, and the information were gained from different sources may be contradictory. The actors of market recognize the power of information but – as in the case of other-type resource utilization – the preparation of this information-power needs more or less investment. Greater part of the small and medium-size agricultural enterprises haven't tool at all to gain the economical information. After the EU-connection if one of these enterprises will apply for financial support it needs supply continuous and detailed data about own activity for European Community. The main question that can exist exact data-supply without appropriate computerized background. On the other hand if an enterprise has information system it will have the market-goods on the others which don't have such an investment.

1. BEVEZETÉS

Sokáig úgy gondolkodtak az emberek, hogy egy jó szó, egy tanács nem kerül semmibe. Néha fel is rótták embertársaiknak, ha ilyen „semmibe nem kerülő” jó tanácsokat, mai szóhasználattal élve információkat esetlegesen nem osztottak meg másokkal.

Az információk fontosságát soha nem kérdőjelezték meg az emberek, volt időszak, amikor a hiánya, vagy kevés mivolta jelentett problémát, ma már inkább az információk tekintélyes mennyisége

jelent gondot (Gábor, 1997). A nagy mennyiségű információ közül válogatni, esetenként a részletes információkat összevonni, értékelni kell és erre legalkalmasabb eszköz a kitűzött cél megvalósítására alkalmas programrendszerekkel felszerelt számítógép.

Az informatika, mint tudományág a legdinamikusabban fejlődő ágazat. A kezdetben matematikai modellezésen alapuló informatika tudományt ma már csak az egyetemeken művelik. A szakemberek viszonylag gyorsan rájöttek, hogy az informatikai fejlesztésekből fakadóan a piaci élet szereplői versenytársaikkal szemben nagy előnyre tehetnek szert. És a kocka megfordult. A mai helyzet, hogy a különböző óriás projektek, melyek az informatika tudományt előre viszik nem az egyetemek színpalái mögött zajlanak, hanem a különböző kereskedelmi, szolgáltató és termelő ágazatok képviselőinél, vagyis ma már az informatika nem egy egységes tudományág, hanem ágazati szakinformatikában csúcsosodik. A gazdasági élet szereplői, mint a közgazdászok, szervezők, menedzserek, könyvelők, mérnökök, mind-mind az informatika külön szakágát tanulmányozzák, fejlesztik és az így nyert információkat használják nap mint nap.

1.1. Az információszerzés útja

Egy vállalkozás vezetőjének az információszerzésre több csatorna áll rendelkezésre. Alapvetően külső és belső forrásból származó információkat különböztetünk meg.

Külső forrásból származó információk lehetnek:

- ✓ Média
 - ✓ Országos, vagy regionális működtetésű információs rendszerek
 - ✓ Szakértők
 - ✓ Tanácsadók
- Belső forrásból származó információk lehetnek:
- ✓ Saját tapasztalat
 - ✓ Könyvelési információk
 - ✓ Egyéb, a vállalkozó által gyűjtött, feldolgozott adatok

A felsorolásból kitűnik, hogy a belső forrásból származó információk harmadik kategóriája csak akkor szolgáltat rendszerezett információt, ha a vállalkozás rendelkezik valamilyen profiljához illeszkedő információs rendszerrel. Amennyiben a vállalkozás ilyennel nem rendelkezik, csak a könyvelési rendszerben szereplő adathalmazra támaszkodhat, hisz az tartalmaz objektív tényadatokat. Egy döntésnél csupán a saját tapasztalatra támaszkodni nem célszerű.

A külső forrásokból származó információk nagyon hasznosak. Hátrányuk a nagy adatmennyiség, amiben keresgélni kell. Megemlíteném a Magyarországon jól működő Piaci Információs Rendszert (AKII gondozásában) (Kapronczai, 1999), a KSH gondozásában üzemeltetett primér információs rendszert (MSZR), amelyekből a vállalkozás globálisan tájékozódhat az egyes piaci mutatókról.

A vállalkozások általános információ hiányát, nem elégíti ki csak a belső, vagy csak a külső forrásból származó információ. A következőkben felsorolt gazdasági-pénzügyi tevékenységekkel összefüggő döntések meghozatalánál, a jól feldolgozott információknak nagy szerepük van:

- ✓ pályázatok elkészítése,
- ✓ beruházások megvalósítása,
- ✓ új termelési, szolgáltatási ágazat bevezetése,
- ✓ gazdasági, pénzügyi tervek elkészítése.

A fent említett tevékenységek nem nélkülözhetik a könyvelési rendszerek szolgáltatott információit, hisz minden tervezés alapja egy korábbi történés.

1.2. Döntés

A sikeres vállalkozók üzleti ügyeiket hatékonyan és célratorően irányítják és szabályozzák. Tevékenységük elengedhetetlen mozzanata a döntés. Bármennyire is a számítógépek világát éljük, a döntés és a felelősség az ember kezében marad. Vizsgáljuk meg, hogy a döntés mely fázisait segítheti az informatikai technológia.

A döntéshozatal fázisai (Castle et al., 1987):

- ✓ A célok kitűzése. A sikeres vállalkozó célorientált. A vállalkozásában rövid és hosszú távú célokat tűz ki, melyek megvalósítása érdekében a vállalkozás működését irányítja. A kitűzött célok közt prioritási sorrendet állít és döntéseit ezek figyelembevételével hozza.
- ✓ A problémák felismerése. A probléma felismerésének két formája különböztethető meg: az előzetes probléma felismerés, illetve az utólagos probléma felismerés. Az előzetes probléma felismerés esetén eltérés a kitűzött célhoz képest nem észlelhető, csak jóslható, utólagos probléma felismerés esetén az eltérés tapasztalható. A két probléma felismerés kezelése eltérő módszerek segítségével valósul meg, az első esetben a kialakult helyzetet alapján a cél maximális elérése érdekében hozunk döntést, második esetben csak a célunktól való eltérés minimalizálására törekedhetünk, hisz az eltérés már tapasztalható. Előzetes probléma felismeréshez nagy szakmai tapasztalat és megfelelő információ szükségeltetik.
- ✓ Információgyűjtés. Az információgyűjtés a döntési folyamat fontos része. Egy vállalkozás folyamán lehet folyamatos (vehetjük példának a tőzsdei brókereket), és lehet eseti (például beruházás előtt a piacon való tájékozódás). Az információ összegyűjtése nem elégséges. Az információ kiértékelése és elemzése fontos része az információgyűjtésnek. Az információk

gyűjtését addig kell folytatni, amíg a belőlük származó várható bevétel nagyobb, mint az előállítási költségük. Az információ ezen nettó értékének maximalizálása a cél, ami a hétköznapi élet nem könnyű feladata. Az információ kiértékelése, úgy kell történjen, hogy a döntési alternatívák felvázolása is világos legyen. Az alternatívák vizsgálata szintén fontos lépése a döntés előkészítésének.

- ✓ Döntéshozatal. A döntés választást jelent a felsorakoztatott alternatívák közül. A döntéshozatali folyamatnak ezen része a vállalkozó ítélet kimondása a legkívánatosabb alternatíva mellett. A döntés mindig az ember, a vállalkozó feladata. A rendszerek csak segítséget nyújthatnak a cél elérése érdekében a legmegfelelőbb alternatíva kiválasztásához. A mezőgazdasági vállalkozások részére a kutatók alkottak úgy nevezett modell rendszereket, melyekkel szimulálhatnak helyzeteket, bizonyos bemeneti változók tükrében, de nem döntenek.
- ✓ Végrehajtás. A végrehajtás általában a vállalkozási szervezet feladata és ebben a folyamatban a vállalkozó csak végrehajtató szerepet tölt be.
- ✓ Felelősségvállalás. A döntés mindig következményekkel jár, ami egy jól előkészített döntés esetén kedvező, de lehet kedvezőtlen is.
- ✓ A döntés kiértékelése. A döntési folyamat utolsó állomása a kiértékelés. A kiértékelési folyamatban szintén fontos szerep jut az információs rendszereknek, de ugyanilyen fontos a vállalkozó szervezetének megállapítása, valamint a külső körülmények értékelése is.

A döntési folyamatok nem követik egymást a felsorolás szerint, hisz az információszerzés is indukálhat probléma felvetést, vagy egy döntés kiértékelést követhet egy újabb döntés.

Vizsgálva a fenti folyamatokat leszögezhetjük, hogy az információs rendszerek legyenek azok akármilyen típusúak, fontos szerepet játszanak a vállalkozó döntésében és átfonják a működés minden területét a termeléstől, a beszerzésen át az értékesítésig.

1.3. Információmenedzsment és információs rendszerek

Az információval való gazdálkodás tudományának, az információmenedzsmentnek, művelése ma már mindenkinek saját érdeke, a vállalatok vezetőinek, (Gelb et al., 2000) csakúgy, mint a kutatóknak.

A vállalat a szervezési folyamatában kell eldöntse, hogy mely terméke vagy szolgáltatása igényel intenzív informatikai támogatást, valamint el kell dönteni, hogy mit vesz meg a piac, az anyagot, a munkát vagy az információt (Dobay, 1997). Ennek ábrázolására Porter és Millar 1985-ben bemutatott egy egyszerű osztályozást a Boston-mátrix segítségével (1. ábra).

1. ábra: Az információintenzitás mint osztályozási szempont

Az értéktéremtő folyamat információ intenzitása(13)	magas(1)	olajfinomító(3) autógyártás(4)	bankok(7) légitársaságok(8) biztosítótársaságok(9) oktatás(10)
	alacsony(2)	építőipar(5) cementgyártás(6)	média(11) újságok(12)
		alacsony(2)	magas(1)

A termék, szolgáltatás információtartalma(14)

Forrás: Porter és Millar (1985), Dobay (1997)

Figure 1: „Intensity of information” in classification aspect

high(1), low(2), oil refinery(3), automobile industry(4), building industry(5), cement production(6), banks(7), airline(8), insurance company(9), education(10), media(11), newspapers(12), intensity of information(13), content of information(14)

Az eredeti kategorizálás csak az első szinten képes támogatni az információmenedzseri döntéseket, ezért e kategorizálást publikációk sora próbálja finomítani. Porter és Millar (1991) ezután részletesebben vizsgálja az értéknövelési lánc egyes elemeit, így pontosabb információkat nyerhetünk a vállalat informatikai szükségleteiről.

Az információ rendszer választása előtt a céloknak és az értéknövelő láncnak vizsgálata során el kell döntenünk, hogy milyen típusú rendszer felel meg az igényeinknek.

Az információs rendszer típusai közt megemlítem (Gábor, 1997) a következőket:

- ✓ Tranzakció-feldolgozó rendszerek (pénzkiadó automata)
- ✓ Döntéstámogató rendszerek (legújabb generációjuk a tudásalapú rendszerek Knowledge Based System, szimulációs modellek)
- ✓ Vezetői információs rendszerek
- ✓ Irodaautomatizálási rendszerek
- ✓ Tervező rendszerek
- ✓ Gyártást elősegítő rendszerek
- ✓ Térinformatikai rendszerek

Egy vállalkozó rendszerigénye nem rendszertípushoz kötött, inkább működési területe a meghatározó és ennek megfelelően több típusú információs rendszerre lehet szüksége. A rendszerek kiválasztásánál lényeges szempont, a rendszerek egymás közti elektronikus kommunikációja, valamint képességük külső rendszerekkel való kommunikálásra.

1.4. Néhány gondolat az információs rendszerek bevezetéséhez

A vállalkozások nehéz döntés előtt állnak, amikor választani kell információs rendszer bevezetése (esetenként több rendszer közül a lehető legjobbat), vagy pedig többletmunkaerő alkalmazása közt. Mérlegelnie kell több alternatíva közül, hogy a helyettesíthetőség milyen kereteken belül ésszerű.

A beruházónak korlátot elsődlegesen a pénz szab, amit az adott informatikai beruházásra fordít, vagy fordíthat. Ez határozza meg a beruházás költségvetési korlátját. Ha meg tudjuk határozni az egyéni

igényeket figyelembe vevő közömbösségi görbét (Varian, 2001), melyet egy munkaerő-szükséglet és a rendszerek információkielégítő szintje tengelyek mentén ábrázolhatunk (helyettesíthetőség vizsgálat), valamint a költségvetési korlátot, akkor a mikroökonómiából jól ismert egyensúlyi pont lesz a helyes döntés. Viszont a költségvetési korlát általában egy intervallum, ebben az esetben meg kellene határozni e terület azon részét, melyre az előállított információ gazdasági profitja a maximumhoz közelít.

Mivel a közgazdaságban ismert gazdasági bevétel egy része a számviteli bevétel és másik oldalról közelítve a számviteli költség, ezért a gazdasági döntéseknél vizsgálni lehet ezen adatokból származtatott mutatók változását. A számviteli bevétel és költség előnye a gazdasági bevétellel szemben, hogy pontosan mérhető és kiértékelhető adatokat szolgáltat, szemben az esetleges csak becsülhető adatokkal szemben.

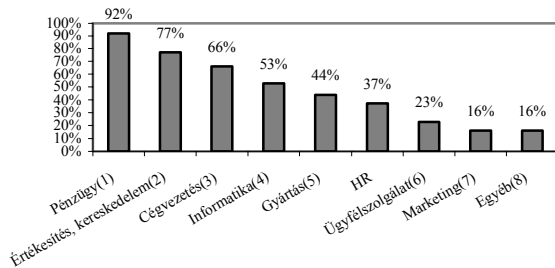
2. SZÁMVITELI INFORMÁCIÓS RENDSZEREK

A rendszerváltás óta Magyarországon is, mint minden kelet-európai országban, rohamosan terjedt az úgy nevezett „nyugati” technika. Megjelentek a külföldi cégek és leányvállalataik az újabbnál újabb hardver és szoftver (Heteyi, 1999) eszközökkel. Ezek a cégek kész integrált vállalatirányítási információs rendszerekkel jelentek meg a magyar piacon is, közös jellemzőjük, hogy drágák, viszont adott ágazatra illeszkedő kellően kipróbált, bejáratott és dokumentált rendszerek. A Netsurvey Internet-Kutató Intézet által végzett kutatás szerint, a vállalatirányítási rendszerek alkalmazási területei jellemzően a (2. ábra) szerint alakulnak. Kiderül a felmérésből, hogy általánosságban nem fogják át a vállalati működés teljes területét.

A bevezetésben felsorolt információs rendszertípusok közül a vállalatirányítási rendszerek elterjedésükben, figyelembe véve a nem teljes kihasználtságot is, még mindig magasan verik a többi alkalmazást. Nehéz eldönteni, hogy ez csak a bizalmatlanság jele-e vagy pedig a vállalatirányítás

piackövető döntése. Igaz, hogy a fejlesztőcégek nagy része is a bizonytalan piaci fogadtatás okából kiindulva, inkább a meglévő, elterjedt rendszerek moduláris fejlesztésére helyezi a hangsúlyt.

2. ábra: ERP alkalmazási területe

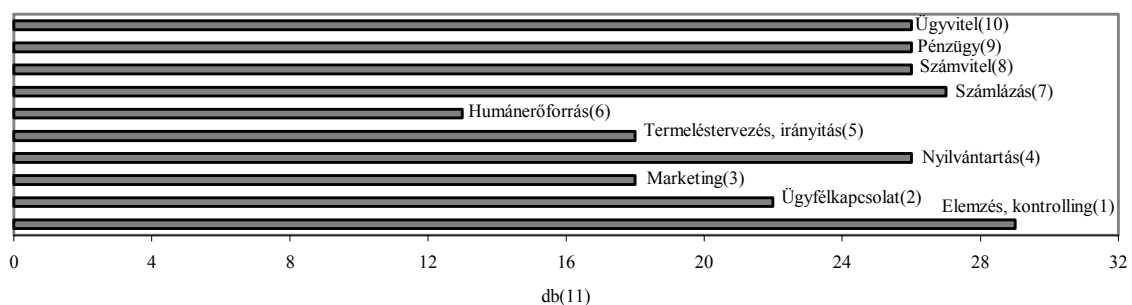
Forrás: Üzleti informatikai megoldások 2001-ben

Figure 2: Scope of ERP

finance(1), commerce(2), management(3), informatics(4), production(5), customer service(6), marketing(7), other(8)

Az „Üzleti informatikai megoldások 2001-ben” című kiadvány (XXIV-XXVII o.) kísérletet tesz az általa összegyűjtött, hazai forgalmazásban jelenlévő, információs rendszerek felsorolására, a rendszerekhez egyedileg kapcsolódó projekt és sajátossági információk kíséretében a hazai fogyasztószámok feltüntetése mellett bemutatni. Táblázatos formában közli az egyes programrendszerek által támogatott tevékenységeket is. A felsorolt 32 alkalmazás a 3. ábra szerint támogatja az egyes tevékenységeket.

3. ábra: Rendszerek által támogatott tevékenységek

Forrás: Üzleti informatikai megoldások 2001-ben

Figure 3: ERP-Supplied activities

analysis(1), customer service(2), marketing(3), registration(4), production planning(5), human resources(6), invoicing(7), public accountancy(8), finance(9), procurement(10), piece(11)

A könyvelők feladata rendszerint, a vonatkozó törvények betartásával, a vállalkozások gazdasági eseményeinek rögzítése. Ma már elmondhatjuk, hogy minden számviteli szolgáltatást végző cég rendelkezik számítógépes rendszerrel, így akarva-akaratlanul, minden vállalkozás részére a könyvelő cég rendelkezik egy használható adatmennyiséggel. Hogy ezt az adatmennyiséget a vállalkozás ki tudja-e a döntések hozatalánál használni, hogy van-e információ értéke, vagy pedig egy értéktelen

A vizsgált információs rendszerek nagyvállalati környezethez igazodnak úgy az igények kielégítése terén, mint az árak terén.

A kis- és közepes méretű vállalkozások még nehezebb döntés előtt állnak, amikor határozniuk kell egy informatikai beruházásról. Sajnos nem igaz az a tévhit, miszerint a kisebb vállalkozásnak nem kell ugyanolyan „profi” információs rendszer, hisz mindannyian, kicsik és nagyok együtt, azonos piacon jelennek meg, viszont a kisebbek rendszerint pénzbeli korlátokkal találják szembe magukat, így a beruházásaik megvalósíthatóságának mérlegelése folytán, a rövid távú megtérülési mutatók alapján döntenek.

Informatikai beruházást, saját beruhásként megvalósítani csak nagyon ritka esetben lehetséges a kis- és közepes vállalkozások esetén, így ennek az esetben vizsgálatától eltekintek.

Minden információs rendszernek lényeges eleme a múltra vonatkozó adatokat nyilvántartó modul, így az integrált vállalatirányítási rendszerek egyik fő modulja a számviteli modul, ami az elmúlt események adatainak rögzítését, nyilvántartását, visszakereshetőségét, csoportosítását teszi lehetővé.

A kis- és közepes vállalkozásokat tekintve, megkülönböztethetünk két nagy csoportot. Az egyik csoportba azok az inkább közepes méretű vállalkozások tartoznak, amelyek saját számviteli hálózatot működtetnek, a megfelelő szakember háttérrel együtt. A másik csoportot pedig azon vállalkozások alkotják, amelyek, valaminek a hiányát felismerve, inkább külső cégeket kérnek fel, hogy részükre számviteli rendszert működtessenek és a vállalkozás gazdasági eseményeit nyilvántartsák.

adathalmaz az eredmény, természetesen mind két fél érdeme, vagy kudarca.

Egy korábban készült saját felmérés alapján a mezőgazdasági kisvállalkozások (östermelők, családi gazdaságok, egyéni vállalkozások) közül, 60% csak esetenként veszi igénybe könyvelőirodák szolgáltatásait és ezen szolgáltatások általában a támogatások igénylésében, adótanácsadásban, hiteligenylési, valamint pályázati adatalapok kitöltésében ki is merül. Tapasztalat szerint

nehézségekbe ütközik a fent említett esetekben a viszonylag pontos adatok összegyűjtése is.

A könyvelési rendszerek két nagy csoportra oszthatók:

- Egyszeres könyvviteli rendszer
- Kettőskönyvviteli rendszerek

Ez a megközelítés természetesen csak a főkönyv modulra értendő, hisz analitikus nyilvántartást végző programrendszerek közt nincs különbség.

Az információk, melyeket az egyszeres könyvviteli rendszerből nyerhetők, daraboltak. Hisz a tv. előírásainak betartása érdekében azzal a problémával néznek szembe, hogy az adatok megkülönböztetés áldozatai lesznek a szerint, hogy pénzügyileg rendezettek, vagy sem (4. ábra). A két csoportba tartozó adatok külön modulba vannak, egymástól fizikailag is elkülönítetten, nyilvántartva.

4. ábra: Egyszeres könyvviteli rendszer séma

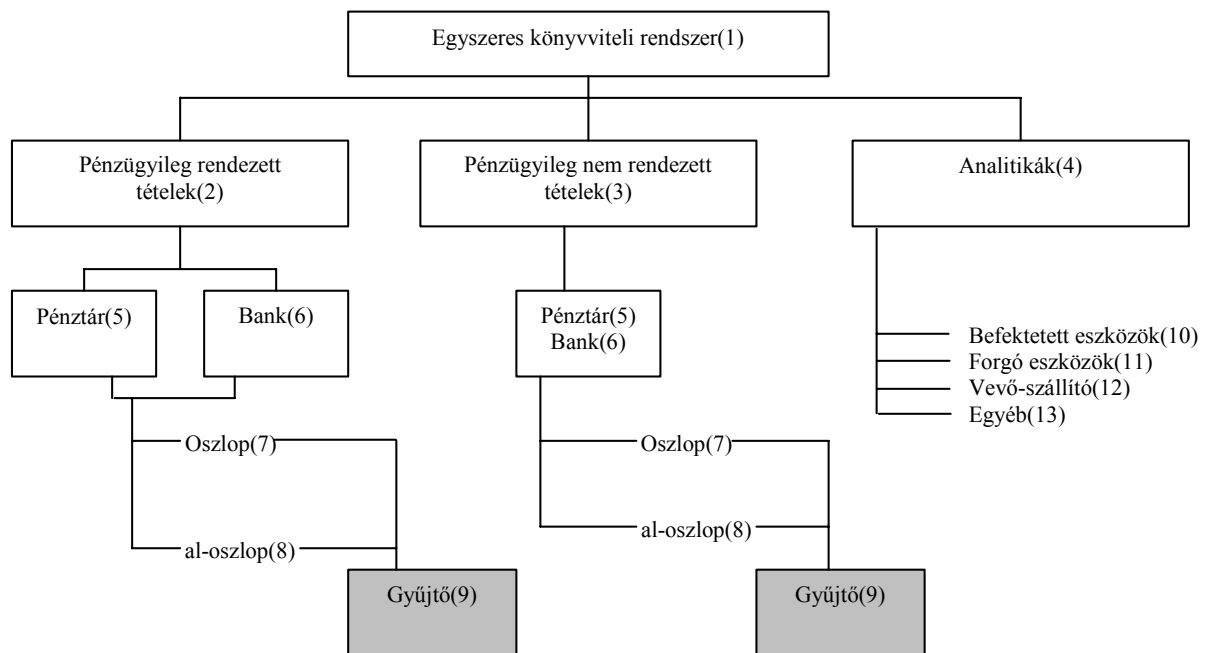

Figure 4: Single-entry bookkeeping system

single-entry bookkeeping system(1), settled bills(2), unsettled bills(3), registers(4), chest(5), bank(6), column(7), sub-column(8), data collector(9), invested assets(10), current assets(11), seller-supplier(12), other(13)

Megkérdeztünk könyvelő irodákat, mennyi többlet-költséget jelentene a rendszer olyan fokú működtetése, amely esetén képesek lennének igény szerinti információk előállítására. A válasz kivétel nélkül, hogy ilyen igény fel sem merült, hisz ezek a vállalkozások a könyvelőválasztásnál egy kérdést tesznek fel, hogy „mennyiért?” és az nyer, aki olcsóbb, a minőség kevésbé számít. Néhányan megkockáztatták kiszámolni, hogy milyen többletterhet jelentene az egyszeri könyvelési rendszer keretén belül kialakított kódolás, lekérdezés létrehozás, esetleg könyvelési program váltása, eredmény: egyszeri 50 000-200 000,- Ft költséget jelentene, valamint a havi többletköltség a könyvelési díj 20-200%-ig a vállalkozás méretétől függően.

A kettős könyvviteli rendszer teljesítés-elvűsége lehetőséget ad az adatok teljes és zártkörű nyilvántartására (5. ábra).

Jellemző a számviteli programcsomagokra, hogy moduláris a felépítésük. Minden számviteli programcsomagban fellelhetők az alábbi modulok:

- főkönyv,
- szállító-vevő analitika,

- pénztárkönyv,
- tárgyi eszköz nyilvántartó,
- készletnyilvántartó,
- rendelés nyilvántartó,
- egyéb analitikát végző programok (váltó, törzstörke stb.).

Régebben az volt a jellemző, hogy a modulok nem kommunikáltak elektronikusan egymással, elkészítették a feladást papír alapú hordozóra és ezt követően kellett a főkönyv vagy esetleg más modul számára a kapott adatokat betáplálni. Ma már a piac egyre az integráltabb programrendszerek felé tendál, a modulok külön megvásárolhatók ugyan, de egy később megvásárolt modul könnyen, kevés informatika-tudással is integrálható a korábbi modulokhoz.

Mivel a számviteli rendszerekkel szemben támasztott elsődleges követelmény a könnyen kezelhetőség, a programozó cégek igyekeznek szemléletessé, átláthatóbbá tenni ezeket. A „Windows alapú” operációs rendszerek megjelenése kedvezett e törekvésnek. Az újabb és újabb operációs rendszerek megjelenése, a számviteli rendszerekre is

nagy hatással vannak, hisz az alkotókat továbbfejlesztésre sarkalják.

A Forintsoft által (1998-1999) kifejlesztett DOS alapú főkönyvi rendszer például magába foglalja a vevő-szállító analitikát, valamint több pénztár kezelésére alkalmas pénztárkönyvet. A többi modul

könnyen illeszthető a főkönyvhöz, az adatátvitel megoldott nem csak a saját programon belül, hanem képes kommunikálni az APEH által fejlesztett nyomtatványkitöltő programok egy részével is. Viszont a program csak billentyűzetről vezérelhető.

5. ábra: Kettős könyvviteli rendszer séma

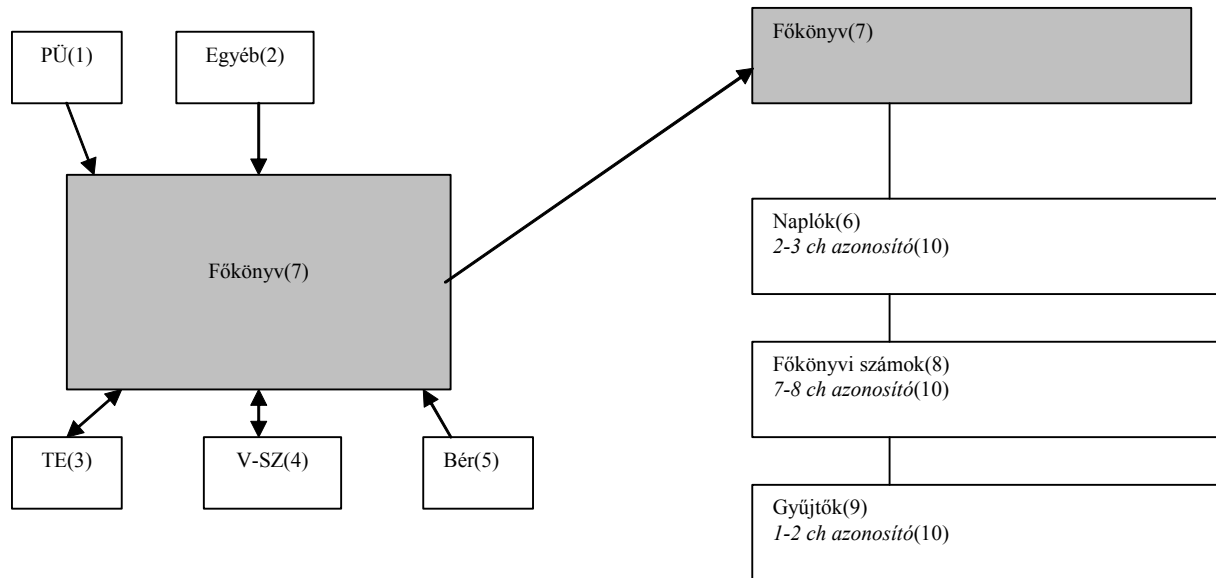

Figure 5: Double-entry bookkeeping system

finance(1), other(2), current assets(3), seller-supplier(4), payment(5), logs(6), book of account(7), accounts(8), data collector(9), identifier(10)

A következőkben felsorolnám, hogy az egyes modulokból milyen információk nyerhetők. A számviteli rendszerek esetén a felépítés és a rendelkezésre álló eszköztár szinte azonos, ezért a leírtak az esetek nagy többségében megvalósíthatók.

A főkönyvi modul a számviteli rendszerek központja. Minden feldolgozott információ ide kerül (5. ábra).

A könyvelés elsősorban a *naplókra* történik. A ma piacon lévő programok „tetszőleges” számú napló létrehozását támogatják. Innen származhat az első információja a vállalkozónak. Pl. külön pénztárak, külön naplóba való gyűjtése, fontos szállítókkal vagy vevőkkel kapcsolatos gazdasági események külön naplóba kerülhetnek. Vannak programok, amelyek a hierarchikus napló felépítést és vannak, amelyek amik a párhuzamos naplófelépítést részesítik előnyben.

A napló választás után, az egyes gazdasági események *főkönyvi számlára* kerülnek. Ez teszi lehetővé a legtöbb gyűjtési lehetőséget. A főkönyvi számok hierarchikus felépítésű kódszámok, mélységükben „tetszőlegesen” bővíthetők. Minden esetben megadható egy főkönyvi számhoz paraméterként, hogy melyik mérleg sor egyenlegébe tartozik e szám alatt szereplő egyenleg. Pl.: ha a 911

A növénytermesztés származó bevétel, akkor lehet, hogy 9111 jelenti a búzából, a 9112 a kukoricából stb., származó bevételt. De megbontható a számla mondjuk a legnagyobb vevők szerint is.

A harmadik információ előállítási lehetőség az úgy nevezett *gyűjtők* segítségével oldható meg. A gyűjtőknek van azonosítójuk, ez általában egy numerikus kód és van megnevezésük. Bármelyik könyvelési tételhez rendelhetünk gyűjtőt vagy gyűjtőket. Alkalmazási lehetőség: pl.: Egy telephelyre befolyt bevétel-kiadás különbözetének meghatározása, egy ágazatból származó haszon megállapítása, stb. A főkönyvi rendszer a vállalkozás számára sok használható információt szolgáltathat.

A főkönyvben gyűjtött információk jellegét a vállalkozó határozza meg, hisz az ő döntéséhez készülnek a más szemszögből gyűjtött adatok.

A vizsgálat során nem tévesztettük szem elől, hogy ezen rendszerek elsődleges célja az adatszolgáltatások valós teljesíthetősége érdekében információkat előállítani és abból a kiinduló helyzetből közelítettük a könyvelési rendszerek fele, hogy az alapfeladatnak e rendszerek megfeleljenek.

A többi modul esetén az alapelemezések széleskörűek, paraméterezés nélkül is nagyon részletezett információkat szolgáltatnak.

3. KÖVETKEZTETÉSEK

Az előbbieken felvázolt számviteli rendszerek általában alkalmasak arra, hogy a vállalkozó saját igénye szerint gyűjtse az adatokat. Viszont az is kiderült, hogy ez a rendszer önmagába nem tud a vállalkozás döntéshozatalához érdemben hozzájárulni. Ez fokozottan igaz az agrárvállalkozások esetén, hisz a mezőgazdasági ágazat döntéstámogatását csak speciális agrárinformációs-rendszerek elégeithetik ki (Hansen és Hørning, 2001). A piacon lévő számviteli rendszerek az integrált vállalatirányítási rendszerek fele fordulnak, amelyek újabb és újabb modulokkal bővülnek. A különböző modulok egyre inkább tervezési, controlling, modellezési képességekkel rendelkeznek. Mégis érdemes volt a témával foglalkozni, hisz a felmérésünk alapján a vállalkozók 65%-a nem rendelkezik más számítógépes adatbázissal, sőt a számviteli rendszer nyújtotta lehetőségeket sem használják ki teljes mértékben.

A legnagyobb probléma az időhiány, mind a vállalkozó, mind a könyvelőirodák részéről. Az együttműködés legtöbb esetben kimerül az adótanácsadás szintjén, valamint az évközi, vagy év végi eredmény megvitatásában. Az okok keresése legtöbb esetben a vállalkozóra marad. Sokszor csak a kötelező elemzési mutatók kiszámolása történik meg,

ami nem mutat rá a kialakult eredmény tényleges okára.

A következő probléma, hogy a vállalkozó nem is tudja, hogy milyen információkat kérhetne a könyvelőtől, más esetben olyan anyagi terhet jelentene neki a plusz információ, ami neki nem éri meg. A problémán sok esetben valamilyen képzés segíthetne.

Hogy mi lenne egy jó megoldás? Természetesen a teljes számítógépes felszereltség, ahol a vállalkozó állandó kapcsolatba lehetne a könyvelő céggel, le tudná otthonról kérdezni a feldolgozott adatokat, a számláit elektronikusan adná és kapná, ami azonnal megjelenne a könyvelési rendszerében. Hogy ez álom-e? Hát egyelőre igen, de nem olyan távoli, hisz olvasni külföldi cégek, hatékonyságnövelő céllal bevezetett elektronikus kommunikációjáról.

Magyarországon megszületett az elektronikus aláírásról szóló törvény, ami elősegíti az ilyen fajta kommunikációt, de természetesen nagyon sok problémát hagyott maga után. Ezek közt az első, hogy meg kell teremteni az új kommunikációs forma tükrében a törvényi összhangot. A másik legnagyobb probléma, hogy nincs, az elektronikus aláírások hitelesítésre szakosodott szervezet. Viszont a probléma felismerésével, megfogalmazásával már meg is tettük az első lépést a megoldás fele.

IRODALOM

- Castle, E. N.-Becker, M. H.-Nelson, A. G. (1987): Farm Business Management. (Debreceni Agrártudományi Egyetem fordításában) 23-27. ISBN 963 7362 79 7
- Dobay P. (1997): Vállalati információmenedzsment. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest
- Gábor A. (1997): Információmenedzsment. Aula Kiadó, Budapest
- Gelb, E.-Schiefer, G.-Parker, C.-Roskopf, K. (2000): Why is the IT adoption rate by farmers so slow? <http://www.efita.org/efita/papers/no4>
- Hansen, J. P.-Hørning, A. (2001): Re-organizing information architecture of a large agricultural web site – Why and How. EFITA2001 Montpellier
- Hetyei J. (1999): Vállalat-irányítási információs rendszerek Magyarországon. Computer Books, Budapest
- Kapronczai I. (1999): EU konform információs rendszerek és intézményi háttérük. Agrárinformatika konferencia, Debrecen
- Porter, M.-Millar, V. (1985): How information gives you competitive advantage. Harvard Business Review Jul-Aug, 149.
- Porter, M.-Millar, V. (1991): Revolution in Real Time: Managing Information Technology in the 1990s. Harvard Business Review Press
- Varian, H. R. (2001): Mikroökonómia középfokon. KJK KERSZÖV, Budapest
- Véry Z. (2001): A vállalati információs infrastruktúra pénzügyi-üzemgazdasági kontrollja. Byte-infopen 2001. március
- Üzleti informatikai megoldások 2001-ben. Prím Kiadó, Budapest (XI-XXVII o.)